

PROČ? K ČEMU!

Čtení: J 9, 1-7

Základ kázání: Žalm 22

Benjamin Roll, 26. 3. 2023

Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? Volá žalmista obklopen nepřáteli. Stejná slova volá i Ježíš na kříži. Stejná slova volá lidstvo napříč dějinami.

PROČ?

Proč je ve světě zlo a utrpení? Proč je ve světě tolik nemocí, tolik bezpráví?

PROČ?

Proč přišla pandemie? Proč začala válka?

Proč umírá naše planeta a vymírají živočišné druhy?

Proč miliony lidí trpí hladu? Proč miliardy lidí trpí nesvobodou a bídou?

Proč umírá tolik nevinných? Proč tolik lidí ztrácí radost ze života?

PROČ?

Největší myslitelé a myslitelky dějin si vylámali zuby na této otázce. Odkud se bere zlo – proč?

Pro židy, křesťany a muslimy je ta otázka obzvláště palčivá. Jak jde dohromady víra v milujícího Boha s tím množstvím a tíhou utrpení ve světě?

Ani Žalmista nám žádnou odpověď nepodal. Ten neztrácí čas teorií a dumáním. Akutně volá o pomoc. Úpí k Hospodinu ve strachu, bolesti a ponížení. Úpí, zoufá si a přesto, ... přesto doufá. Strach, křik a výčitky vyvažuje vzpomínkou na Boží lásku. „*Mí předkové na Tebe spoléhali a já vím, žeš je vysvobodil! Druzí se mi vysmívají, já však vím, že bez Tebe bych se nenarodil!*“ Záchvěv víry a naděje uprostřed propasti. Opora v příbězích z minulosti. Opora ve vlastní zkušenosti. Ve vlastní vděčnosti. Opora ve víře.

Beznaděj však i přesto opět převáží: „Ztratil jsem sílu a padám v prach, rozpouštím se v nic. Jsem obklíčen a vrhl se na mě vrah. Svlíkli mě do naha, nezbyvá mi víc.“

V hlubokém zarmoucení, navzdory skepsi, navzdory zjevné prohře. Navzdory ukřivdění z opuštěnosti Bohem žalmista volá: „Bože, pospěš na pomoc! Pospěš na pomoc!“

Žalm 22 začíná otázkou: „proč jsi mě opustil?“ Dále však nepokračuje hloubáním, promýšlením a formulováním precizní filosofické odpovědi odtržené od reálného utrpení. Žalmistova reakce na těžkou situaci není objektivní úvahou z nadhledu a odstupu. Je to jeho utrpení. Týká se ho. Reaguje osobním zápasem a hledá cestu ven. Žalm není doktrína ani zákoník, ani úvaha. Dokonce to není ani příběh o někom z minulosti. Žalm je modlitba a projev vztahu. Je to autentický výkřik k Bohu v podobě písně. Je to osobní zápas konkrétního trpícího člověka s pochybami, nedůvěrou, strachem a zklamáním. Je to projev zoufalství a vyznání víry zároveň.

K lepšímu uchopení žalmistovy situace mi pomáhá příběh z dnešního prvního čtení. Ježíšova parta potká nevidomého. A učedníci se ptají: „Proč je slepý?“ Je to Boží trest? Trest za jeho hřích? Nebo snad trest za viny jeho předků? Chce nám jeho utrpením Bůh něco sdělit? Ježíš takovou diskusi od základu odmítá. Odtrženě od konkrétního utrpení nelze o jakémkoli zlu uvažovat. Filosoficky nikdy na žádnou uspokojivou odpověď po původu zla nedosáhneme. A náboženské odpovědi, které navrhnou apoštolové jsou vůbec nejhorším možným přístupem, který můžeme vymyslet. Máloco je tak odporné jako komukoli svrchu oznamovat, že jeho bolest, jeho nemoc, či ztráta je potrestání za hřích. Máloco je tak odpudivé jako kazatelé, kteří označují AIDS za Boží trest pro homosexuály, covid za Boží trest pro liberály, ruskou válku za Boží trest pro Ukrajince, holokaust za Boží trest pro Židy.

Je to tak lákavé, a tak líbivé vysvětlovat smysl nesmyslných hrůz, které se týkají druhých lidí. Obzvláště křesťané snadno a rádi propadají tomuto pokušení a rádi své domněnky zaštiťují Boží vůlí či Ježíšovým

jménem. Jak jsme slyšeli, dělo se to už Ježíšovým nejbližším. Ti však měli alespoň tu slušnost se ho nejprve zeptat.

Kristus utnul úvahy svých následovníků hned u kořene a obrátil jejich perspektivu vzhůru nohama. Nemoci, postižení, ztráty a bolesti nejsou trestem! Nepátrejte v minulosti po příčinách, zda si dotyčný svůj těžký osud náhodou nějak nezasloužil. Pátrejte v sobě, zda je ve vašich silách dotyčnému pomoci svými ničím nezaslouženými dary. Neptejte se odkud přišlo zlo, to není v naší moci. Ptejte se, kam půjdete vy. Neptejte se, *proč Bůh dopustil utrpení*. Ptejte se, *jak by se v tom konkrétním utrpení mohla skrze vás projevit Boží láska*.

Ježíš obrací perspektivu, ale vlastně jen vrací uředníky k tomu, co zaznívá už ve Starém zákoně. A právě i ve 22. Žalmu.

Žalmistovou odpovědí na zoufalou situaci je jeho nezdolné úpění. Nevzdává se. Je sice obklíčen a nevidí už žádné východisko. Sápou se na něj nepřátelé ať už lidští, zvířecí anebo vnitřní. Jakoukoli naději na záchranu vidí navzdory svému volání příliš daleko. Obviňuje Boha z nepochopitelného opuštění, a přesto všechno nevzdává volání po Boží blízkosti: *„Nebud' mi vzdálen! Odpověz mi!“* A když už se zdá, že je žalmista opravdu zcela obklopen zlem a pohlcen ve lví tlamě tak, že už stačí jen zkousnout čelisti... Když má pocit, že už už je snad probodáván nejen lidskými meči ale i rohy jakýchsi mýtických nestvůr ... – Hospodin odpověděl.

Bůh odpověděl. ...

Jenže my nevíme jak. Autor Žalmu cudně zamlčuje Boží slovo. Pouze svědčí o tom, že *nějaké Boží slovo* zaznělo. Zatímco v popisu všech možných podob svých útrap se skoro až vyžíval a vybarvoval je v expresivních obrazech a metaforách, konkrétní podobu Boží pomoci zamlčuje. Ta je nad naše a zřejmě i jeho chápání. Dokonce samo vyznání *„tys mi odpověděl“* je v originále zmíněné jen jakoby mimochodem jedním jediným slovem. Přitom je právě v tomto vyznání skryt skutečný přelom

celého Žalmu. Zpěvák je zachráněn a z osobního žalozpěvu se v poslední třetině stává sborový chvalozpěv. Odpovědí na otázku „proč jsi mě opustil“ je nevyřčené poznání, že Bůh trpícího ve skutečnosti nikdy neopustil. Celou dobu byl v tom všem s ním. Odpovědí na zlo a utrpení je záchrana a společná oslava zachránce.

...

Starý ani Nový zákon nezastírá skutečnost a hrůzu lidského utrpení. Naopak. Utrpení, ohrožení, nemoci, samota i vlastní selhávání tvoří ústřední zkušenost biblických autorů i postav. Vyznění biblických textů však nekončí ani ve skepsi, ani v nadřazené vševědoucnosti. Biblické křesťanství vidí svět takový, jaký je, a přesto si troufá cudně svědčit o naději.

Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? Volá žalmista obklopen nepřáteli. Stejná slova volá i Ježíš na kříži. Podle Markova evangelia prý volal aramejsky: „Eloi, Eloi lema sabachtani?“

Le'ma – to doslova znamená **k čemu?**

A v tomto jediném slůvku je už v hebrejském originále Žalmu 22 vyjádřen ten obrat perspektivy. Otázkou „proč“ se vracíme do minulosti a hledáme příčinu. Otázkou „k čemu“ však míříme do budoucnosti a hledáme cíl. Otázka: „Proč se děje zlo?“ nemá řešení. Ale na příkladech záchrany z lidského utrpení můžeme opatrně formulovat k čemu může i zoufalá situace směřovat. Na příkladech pomoci můžeme poznávat a zakoušet Boží činy, jak o nich mluvil Ježíš. Ten, kdo volá o pomoc, ale i ten, kdo pomoc poskytuje, zakouší v momentě záchrany něco z Boží přítomnosti a poznává něco nového z lidské blízkosti.

K čemu je na světě zlo a utrpení? Samy o sobě nemají žádný smysl, ale právě na nich se může ukázat dobro, láska a solidarita.

K čemu bylo žalmistovo utrpení a slepota chudého žebráka? Samy o sobě neměly žádný smysl, ale „zjevily se na nich skutky Boží.“

K čemu byla Kristova smrt? Sama o sobě neměla žádný smysl, ale její důsledek, její význam se ukáže o Velikonoční neděli.

Amen.